

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

*«Актуальні проблеми
приватного та публічного
права»*

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.

27 березня 2020 року
м. Харків

УДК 349.2:342.727

ББК 67.305

А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (27 березня 2020 року). – Харків, 2020. – 236 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Секція «Трудове право, право соціального забезпечення»

Процевський В.О.	
Проблеми публічно-правового регулювання трудових відносин.....	8
Іншин М.І.	
Загальнотеоретична характеристика особливостей ролі загальноправових засобів трудового права у реалізації соціальної функції держави.....	11
Ярошенко О.М.	
Внутрішній трудовий розпорядок як трудо-правова категорія: поняття, сутність, співвідношення із суміжними явищами.....	15
Андрійв В.М.	
Деякі аспекти визначення поняття «вразливі верстви населення» в міжнародному трудовому праві.....	19
Пилипенко П.Д.	
До питання про назву (форму) закону, що покликаний регулювати трудові відносини в Україні.....	23
Вишновецька С.В.	
Правова природа дистанційної форми виконання роботи за трудовим договором.....	25
Коваленко О.О.	
Реформа трудового законодавства та дотримання принципу справедливості у трудовому праві України: актуальні проблеми співіснування у сучасних реаліях розвитку держави.....	28
Мельник К.Ю.	
До питання забезпечення життєдіяльності населення та функціонування економіки в умовах обмежувальних заходів, спрямованих на запобігання поширенню корона вірусної інфекції (COVID-19).....	32
Подорожній Є.Ю.	
Принципи, як елемент механізму правового регулювання юридичної відповідальності у трудовому праві.....	37
Колєсник Т.В.	
Дистанційна робота: проблеми, виклики та перспективи.....	40
Томашевський К.Л.	
Принцип определенности трудовой функции в трактовке А.И. Процевского и трудовом праве Беларуси.....	43
Бондаренко Н.Л., Лысаковская Ю.О.	
Общая концепция и правовая природа франчайзинга в праве США и Германии.....	47
Вавженчук С.Я.	
Деякі проблеми реформування трудового законодавства України.....	51

Гетьманцева Н.Д.	
Правові засади запобігання і протидії дискримінації.....	53
Середа О.Г.	
До проблеми працевлаштування молоді.....	56
Жернаков В.В.	
Щодо системності та професіоналізму у розвитку законодавства про працю.....	59
Буряк В.Я.	
Особливості примирних органів, як суб'єктів захисту трудових прав працівників.....	65
Чорноус О.В.	
Проблеми правового регулювання трудових прав та гарантій призовників та мобілізованих.....	68
Кравцов Д.М.	
Колективна матеріальна відповідальність у проектах закону про працю..	70
Красюк Т.В.	
Окремі питання щодо діяльності профспілок.....	74
Свічкарьова Я.В.	
Проблемні питання трудового договору з нефіксованим робочим часом..	78
Смолярова М.Л.	
Механізм правового стимулювання суб'єктів трудових правовідносин на локальному рівні.....	81
Головань Т.Г.	
Історично-правовий аспект становлення соціального діалогу в Україні після проголошення незалежності.....	82
Лисяк О.І.	
Правові форми реалізації права на працю у фермерських господарствах..	86
Вапнярчук Н.М.	
Кваліфікаційні кадри – одна з передумов успішної господарської діяльності.....	89
Клименко А.Л.	
Електронний підпис та електронні документи у трудових відносинах: деякі аспекти правового регулювання.....	92
Новіков Д.О., Зубков А.С.	
Правовий механізм оплати праці в умовах прекарізації трудящих.....	96
Гончарук В.В.	
Забезпечення трудових прав працівників в умовах карантину.....	98
Парпан Т.В.	
Новий трудовий договір для нового трудового законодавства України..	101
Швець Д.Ю.	
Актуальні питання надання соціальної послуги підтриманого проживання.....	104

Рим О.М.	
Значення правових інструментів м'якого права Європейського Союзу для регулювання трудових відносин.....	106
Тобота Ю.А.	
До питання про предмет договору аутстафінгу.....	110
Ковалёва Т.В.	
Последствия незаконного увольнения.....	112
Власенко М.В.	
Незалежність судді як стрижень правового врегулювання його трудових прав та механізму їх забезпечення.....	116
Ростовська Ю.В.	
Дистанційна праця як спосіб подолання безробіття серед молоді.....	118
Райко М.С.	
Оплата праці як основний спосіб забезпечення достатнього рівня життя громадян.....	121
Апенюк А.Г.	
Трудовой договор с приемными родителями и родителями-воспитателями: отдельные аспекты правового регулирования.....	124
Мамай В.А.	
Проблеми визначення юрисдикції суду при розгляді трудового спору: аналіз судової практики.....	127
Козир В.О.	
Щодо принципу свободи договорів та заборони примусової праці у трудовому праві України.....	131
Китайгородська В.В.	
Законодавче забезпечення праці посадових осіб органів місцевого самоврядування.....	133
Лаврова І.А.	
Щодо встановлення письмової форми трудового договору у майбутньому трудовому законодавстві України.....	136
Лисенко С.Ю.	
Прийняття на роботу як особливий етап виникнення трудових правовідносин.....	139
Занько Е.С.	
К вопросу о совершенствовании законодательства, регулирующего порядок проведения референдумов в Республике Беларусь.....	145
Москаленко О.В.	
До питання про метод права соціального забезпечення.....	145
Кучма О.Л.	
Легітимні очікування в пенсійних правовідносинах	149
Шабанов Р.І.	
Пенсійні виплати як об'єкт права власності у практиці Європейського Суду з прав людини	151

Кучма Ольга Леонідівна,
професор кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, доцент

ЛЕГІТИМНІ ОЧІКУВАННЯ В ПЕНСІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Розвиток суспільних відносин, зміна векторів державної політики у сфері соціального забезпечення спонукає до реформування пенсійних правовідносин. Проте зміни в законодавстві викликають численні дискусії у суспільстві та звернення до Конституційного Суду України про визнання неконституційними норм реформованого пенсійного законодавства. Одним із аргументів заявників є порушення законодавцем принципу правомірних (легітимних) очікувань.

Відповідно до Протоколу №1 кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів [1].

Європейський суд з прав людини зазначає, що першим і найголовнішим правилом статті 1 Першого протоколу є те, що будь-яке втручання державних органів у право на мирне володіння майном має бути законним і повинно переслідувати легітимну мету «в інтересах суспільства». Будь-яке втручання також повинно бути пропорційним по відношенню до переслідуваної мети. Іншими словами, має бути забезпечено «справедливий баланс» між загальними інтересами суспільства та обов'язком захисту основоположних прав конкретної особи. Необхідного балансу не буде досягнуто, якщо на відповідну особу або осіб буде покладено особистий та надмірний тягар [2].

Принципи правомірних (законних) очікувань передбачають певну стабільність правовідносин, хоча і не виключають динамічність, пов'язану із розвитком відносин та зміною економічної ситуації в державі з врахуванням інтересів суспільства.

Право на пенсійне забезпечення у підвищеному розмірі набувалося завдяки стажу роботи на певних посадах. Особа, яка обрала роботу, наприклад на науково-педагогічних посадах, розраховувала, що при напрацюванні стажу певної тривалості та наявності інших умов матиме право на пенсійне забезпечення у підвищеному розмірі.

Дискусійно стверджувати, що запровадження пенсійного забезпечення на загальних засадах та скасування права на призначення спеціальних пенсій для осіб, які вже напрацювали спеціальний стаж певної тривалості, відповідає принципам правомірних (законних) очікувань, рівності та заборони дискримінації.

Протягом тривалого часу за період роботи осіб на посадах, стаж роботи певної тривалості на яких давав право для призначення спеціальної пенсії (наприклад, науковці, державні службовці) утримання із заробітної плати таких осіб внеску на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відбувалось у більших розмірах, аніж у інших працівників. Скасовуючи спеціальні пенсії законодавець не врахував дані обставини та не передбачив адекватної компенсації, що також не відповідає принципу правомірних (законних) очікувань.

Підпункт 2.2. пункту 2 мотивувальної частини Рішення Першого Сенату від 05.06.2019 №3-р(І)2019 визначає, що неодмінним елементом принципу верховенства права є юридична визначеність, яка вимагає від законодавця чіткості, зрозумілості, однозначності правових норм, їх передбачуваності (прогнозованості) для забезпечення стабільного правового становища людини; юридична визначеність дає можливість учасникам суспільних відносин бути впевненими у своїх легітимних очікуваннях (*legitimate expectations*), зокрема у тому, що набуте ними на підставі чинного законодавства право буде реалізоване. Юридичною визначеністю обумовлюється втілення легітимних очікувань, тобто досягнення бажаного результату шляхом вчинення правомірних дій з огляду на заздалегідь передбачені ймовірні наслідки.

Зрозуміло, що розвиток відносин, зміна фінансового стану у державі на певному етапі її розвитку зумовлює необхідність у перегляді умов пенсійного забезпечення. Але, при цьому слід враховувати, що у осіб є легітимні очікування отримати пенсійне забезпечення відповідно до «обіцяних» державою умов у відповідному періоді. При зміні умов необхідно передбачати компенсаційні заходи. Наприклад, якщо вносяться зміни до законодавства про скасування права на пенсійне забезпечення науково-педагогічного працівника за спеціальним законом, то слід врахувати, що на час набрання чинності даних змін, є науково-педагогічні працівники, які пропрацювали на посадах, час роботи на яких зараховується до спеціального стажу, від ... і до...років та ще не досягли пенсійного віку і мали легітимні очікування щодо свого пенсійного забезпечення за спеціальним законодавством.

Ця обставина не повинна стримувати законодавця у скасуванні такого виду пенсійного забезпечення для осіб, які ще не працюють на таких посадах, але в майбутньому планують займатися науково-педагогічною діяльністю, але зобов'язує передбачити компенсацію у пенсійному забезпеченні осіб, які вже напрацювали спеціальний стаж певної тривалості (наприклад, застосування у підвищеному розмірівеличини оцінки одного року страхового стажу за період

спеціального стажу, врахування в формулі розрахунку пенсії особливостей розміру заробітної плати за період роботи на науково-педагогічних посадах, щоб у підсумку розмір пенсійного забезпечення враховував спеціальний стаж пропорційно його тривалості до скасування норми, яка передбачала спеціальне пенсійне забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : Багатостороння угода (не СНД) : Країни-учасниці : від 20.03.1952 р. ETS №009 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU52012.html

2. Справа «Суханов та Ільченко проти України» : Рішення : Європейський суд з прав людини : від 26.06.2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_a16

3. Справа за конституційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю "МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА" щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців двадцять четвертого, двадцять п'ятого, двадцять шостого розділу I Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уточнення деяких положень та усунення суперечностей, що виникли при прийнятті Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні" від 23 березня 2017 року № 1989-VIII : Рішення : Конституційний Суд України : від 05.06.2019 р. №3-р(I)2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-19>

УДК 349.3

Orcid 0000-0003-2862-3341

Шабанов Роман Іванович,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І. Процевського
ХННП імені Г.С. Сковороди,
доктор юридичних наук, професор

ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За Конституцією Україна проголошена соціальною державою, а у розділі II чітко сказано про те, що громадяни мають право на соціальний захист, який включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них